

УДК 338.48 (477)

ДУТКА Ганна, д. пед. н., професор, проректор
з навчально-методичної і виховної роботи
Львівського інституту економіки і туризму

РОЗВИТОК РУРАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розроблено методологічний підхід до комплексного оцінювання розвитку рурального (сільського, зеленого) туризму у регіонах України. За результатами розрахунку інтегрального показника регіони України прорейтинговано та згруповано за рівнями розвитку цього виду туризму. Визначено концентрацію ресурсного потенціалу і диференціацію ефективності розвитку рурального туризму за регіонами України та запропоновано заходи щодо підвищення рівня розвитку сільського (зеленого) туризму.

Ключові слова: туризм, руральний туризм, сільський туризм, зелений туризм, сільська місцевість (територія), рейтингування регіонів, групування регіонів.

Дутка А. Развитие рурального туризма в Украине. Разработан методологический подход к комплексной оценке развития рурального (сельского, зеленого) туризма в регионах Украины. По результатам расчета интегрального показателя регионы Украины прорейтингованы и сгруппированы по уровням развития этого вида туризма. Определена концентрация ресурсного потенциала и дифференциация эффективности развития рурального туризма по регионам Украины и предложены меры по повышению уровня развития сельского (зеленого) туризма.

Ключевые слова: туризм, руральный туризм, сельский туризм, зеленый туризм, сельская местность (территория), рейтингование регионов, группирование регионов.

Постановка проблеми. Перманентна криза, яка склалась у соціально-економічній сфері на селі, вимагає новітніх, нестандартних підходів до розв'язання проблем зайнятості сільського населення, активізації підприємницького потенціалу сільської місцевості, підвищення рівня доходів і якості життя населення сільських територій [1, с. 42]. Одним із напрямів вирішення багатьох проблем щодо зростання рівня конкурентоспроможності українського села, збереження його статусу, підвищення іміджу, розвитку інфраструктури, зростання рівня добробуту населення тощо є організація рурального, або сільського (зеленого) туризму (СзТ), який в Україні дедалі збільшує масштаб розвитку.

Руральний туризм є можливістю втримати наявні трудові ресурси та повернути мігрантів до своїх домівок. Соціально-економічна роль сільського (зеленого) туризму також виявляється у тому, що за рахунок становлення та розвитку туристичного підприємництва на селі можна покращити матеріально-фінансове становище родин селян-господарів, які є власниками агроосель [2, с. 139]. Розвиток рурального туризму спонукає до покращання благоустрою сільських садиб, вулиць, загалом сіл, стимулює розвиток соціальної інфраструктури, надає можливість не лише врятувати, а й популяризувати історію, фольклор, культуру та традиції України як серед своїх громадян, так і в світовому масштабі [3, с. 231].

За даними Всесвітньої туристської організації, зелений туризм є одним з п'яти ключових стратегічних напрямків розвитку туріндустрії у світі до 2020 р. У світі подорожують щороку близько 700 млн осіб, з них 10–30 % обирають сільський туризм. Кількість "зелених" подорожей на внутрішньому ринку в будь-якій країні набагато більше, ніж в інших секторах цієї галузі. Наприклад, у Франції тільки 7 % бізнес-туристів зупиняються в готелях, решта 93 % обирають сільські готелі і кемпінги [4; 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку та функціонування СзТ присвячені праці таких вітчизняних вчених, як: І. Власенко [6], О. Лиса [7], М. Рутинський [8] і багатьох інших.

Зокрема, певні аспекти статистичного та економіко-математичного аналізу розвитку цього виду туризму розглядаються у працях Л. Гальків, І. Кулиняк [9], М. Ільїна [10], І. Петлін, Г. Цегелик [11] та ін.

Багато науковців присвятили свої дослідження ранжуванню та типізації регіонів України за рівнем розвитку туризму, в тому числі сільського (зеленого), використовуючи методи кластерного аналізу – Ю. Бондаренко [12], А. Дубоделова, І. Кулиняк [12], Л. Забуранна [13], М. Сиротюк, Т. Снежик [14], немережеві методи – М. Барановський та О. Барановська [15], метод комплексного оцінювання шляхом визначення інтегрального показника – І. Петлін [16] тощо.

Проте ряд аспектів цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими і потребують додаткових досліджень, особливо в частині статистичного аналізу та формування пропозицій щодо підвищення ефективності розвитку СзТ на регіональному рівні.

Метою статті є розроблення методологічного підходу до комплексного оцінювання розвитку рурального туризму у регіонах України. Рейтингування та групування регіонів дасть змогу визначити концентрацію ресурсного потенціалу і покаже диференціацію ефективності розвитку СзТ за регіонами України.

Матеріали та методи. У ході дослідження використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, індукції та дедукції, а також методи статистичного аналізу, рейтингування та узгальнення.

Результати дослідження. В Україні ведення СзТ регулює Закон України "Про особисте селянське господарство" [17]. Згідно зі ст. 1 цього Закону, господарська діяльність у сфері сільського зеленого туризму проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб. У зв'язку з цим у статистичному бюлетені "Колективні засоби розміщування" Державною службою статистики України подані показники діяльності у сфері СзТ лише фізичних осіб-підприємців.

Оцінювати рівень розвитку СзТ у регіонах України доречно за двома групами показників, числові значення яких подаються у статистичному бюлетені "Колективні засоби розміщування" [18]:

Показники потенціалу розвитку рурального туризму:

- кількість садиб, од. (x_1);
- кількість розміщених, осіб (x_2);
- середня місткість садиб, од. (x_3);
- площа садиб, m^2 (x_4);
- кількість ночівель, од. (x_5);
- середня тривалість перебування розміщених осіб, од. (x_6).

Показники ефективності розвитку рурального туризму:

- доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку і аналогічних платежів), тис. грн (x_7);
- витрати, тис. грн (x_8);
- фактичні витрати на один день перебування, грн (x_9);
- коефіцієнт використання місткості колективних засобів розміщування (КЗР) (x_{10});
- кількість днів роботи (x_{11}).

Значення цих показників за 2016 р. наведено у *табл. 1*, згідно з якою Івано-Франківська область показує значний розрив у значеннях більшості показників серед інших, крім середньої місткості садиб, фактичних витрат на один день перебування, середньої тривалості перебування розміщених осіб та коефіцієнта використання місткості КЗР (низьке значення цього показника зумовлене значною кількістю садиб – 305 од., що на 235 од. (у 4.4 раза) більше, ніж кількість садиб усіх інших регіонів разом взятих). Серед регіонів, де відсутні садиби та не здійснюється діяльність у сфері СзТ, варто зазначити такі: Донецька, Житомирська, Запорізька, Луганська, Рівненська, Сумська, Харківська області, що зумовлено промисловою спрямованістю їх розвитку, а також м. Київ та Київська область.

Прорейтингуємо регіони за значенням інтегрального показника розвитку СзТ (I_{cm}), який пропонуємо визначити у такій послідовності:

1. Формування системи часткових показників оцінювання рівня розвитку рурального туризму (перелік показників та їх значення надано у *табл. 1*).

2. Розподіл показників на стимулятори та дестимулятори (серед запропонованих показників дестимулятором є тільки витрати).

3. Визначення вагомості показників.

Таблиця 1

Показники розвитку сільського (зеленого) туризму за регіонами (фізичні особи-підприємці) [18]

Регіон	Кількість садиб, од.	Кількість розміщених, осіб	Середня місткість садиб, од.	Площа садиб, м ²	Доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного збору і аналогічних платежів), тис. грн	Витрати, тис. грн	Фактичні витрати на один день перебування, грн	Кількість ночівель, од.	Середня тривалість перебування розміщених осіб, днів	Коефіцієнт використання місткості КЗР	Кількість днів роботи
Україна	375	79 891	13.2	90 811.1	41 879.5	25 052.8	197.1	200 709	2.5	0.16	86 610
Вінницька	1	35	12.0	80.0	47.0	1.0	255.4	184	5.3	0.08	184
Волинська	2	2 517	15.0	1 052.1	839.8	750.3	264.5	3 166	1.3	0.46	456
Дніпропетровська	1	46	9.0	126.4	52.7	50.1	340.0	155	3.4	0.05	366
Донецька	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Житомирська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська	4	271	14.0	945.3	300.4	137.4	290.8	782	2.9	0.09	656
Запорізька	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Івано-Франківська	305	55 797	12.5	59 828.4	30 463.5	18 758.9	194.6	154 022	2.8	0.15	72 977
Київська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська	2	1 590	11.5	8 350.0	420.1	180.0	231.1	1 590	1.0	0.47	287
Луганська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Львівська	16	2 003	17.6	4 272.1	4 091.8	2 034.7	201.8	12 535	6.3	0.16	3 674
Миколаївська	2	765	18.5	984.0	854.0	643.1	389.1	2 195	2.9	0.61	191
Одеська	3	1 606	8.0	216.7	649.9	368.7	195.1	3 331	2.1	0.64	648
Полтавська	1	50	7.0	98.0	10.0	8.0	150.0	50	1.0	0.02	300
Рівненська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Сумська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Тернопільська	6	2 609	26.5	1 146.0	501.1	333.1	98.5	2 771	1.1	0.12	1 078
Харківська	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Херсонська	1	232	31.0	142.4	106.4	51.0	45.9	1 100	4.7	0.47	75
Хмельницька	5	4 114	25.4	1 557.0	627.3	436.7	154.9	5 028	1.2	0.21	1 001
Черкаська	6	303	7.7	519.0	140.0	101.8	126.6	1 128	3.7	0.25	678
Чернівецька	17	7 034	15.2	3 736.7	2 612.4	1 169.1	225.2	11 600	1.6	0.21	3 341
Чернігівська	3	919	13.0	7 757.0	163.1	28.9	151.9	1 072	1.2	0.10	698

Вагомість показників розвитку СзТ визначаємо за формулою:

$$v = \frac{l_j + m_j}{\sum_{i=1}^j l_j + m_j}, \quad (1)$$

де l_j – сукупна частота переваг j -ї групи за рядком;
 m_j – сукупна частота переваг j -ї групи за стовпцем.

Результати визначення вагомості показників розвитку СзТ представимо у вигляді матриць (табл. 2; 3).

Таблиця 2

Матриця вагомості показників потенціалу розвитку рурального туризму

Показники	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Сукупна частота переваг за рядком (l_j)	Сукупна частота переваг за стовпцем (m_j)	Сума сукупних частот переваг (l_j+m_j)	Ваговий коефіцієнт, (v_{ncm})
X ₁	–	X2	X3	X4	X5	X1	1	–	1	0.07
X ₂	–	–	X2	X2	X2	X2	4	1	5	0.33
X ₃	–	–	–	X3	X5	X6	1	1	2	0.13
X ₄	–	–	–	–	X5	X6	–	1	1	0.07
X ₅	–	–	–	–	–	X5	1	3	4	0.27
X ₆	–	–	–	–	–	–	–	2	2	0.13
Разом							7	8	15	1

Джерело: складено та розраховано автором.

Таблиця 3

Матриця вагомості показників ефективності розвитку рурального туризму

Показники	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	Сукупна частота переваг за рядком (l_j)	Сукупна частота переваг за стовпцем (m_j)	Сума сукупних частот переваг (l_j+m_j)	Ваговий коефіцієнт, (v_{ncm})
X ₇	–	X7	X7	X7	X7	4	–	4	0.40
X ₈	–	–	X8	X10	X11	1	–	1	0.10
X ₉	–	–	–	X10	X9	1	–	1	0.10
X ₁₀	–	–	–	–	X10	1	2	3	0.30
X ₁₁	–	–	–	–	–	–	1	1	0.10
Разом						7	3	10	1

Джерело: складено та розраховано автором.

4. Нормування показників.

Нормування показників пропонується проводити за формулами:

- для показників-стимуляторів:

$$r_{ij} = \frac{x_{ij} - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}}, \quad (2)$$

- для показників-дестимуляторів:

$$r_{ij} = \frac{x_{\max} - x_{ij}}{x_{\max} - x_{\min}}, \quad (3)$$

де x_{ij} – значення i -го показника j -го регіону;

$x_{\min}$ – мінімальне значення i -го показника по всіх регіонах;

$x_{\max}$ – максимальне значення i -го показника по всіх регіонах.

5. Розрахунок інтегрального показника розвитку СзТ (I_{cm}) здійснюється за формулою:

$$I_{cm} = \sqrt{I_{ncm} \cdot I_{ecm}}, \quad (4)$$

де I_{cm} – інтегральний показник розвитку СзТ;

I_{ncm} – інтегральний показник потенціалу розвитку СзТ;

I_{ecm} – інтегральний показник ефективності розвитку СзТ.

Інтегральні показники потенціалу (I_{ncm}) та ефективності (I_{ecm}) розвитку СзТ пропонуємо визначати за формулами:

$$I_{ncm} = \sum_{i=1}^n v_{ncmi} \cdot r_{ncmi}, \quad (5)$$

$$I_{ecm} = \sum_{i=1}^n v_{ecmi} \cdot r_{ecmi}, \quad (6)$$

де v_{ncmi} , v_{ecmi} – значення вагомості i -го показника потенціалу та ефективності розвитку рурального туризму відповідно; r_{ncmi} , r_{ecmi} – нормовані значення i -го показника потенціалу та ефективності розвитку рурального туризму відповідно; n – кількість показників у групі.

Значення інтегрального показника розвитку СзТ коливається в межах від 0 до 1: чим вище значення інтегрального показника, тим вищий рівень розвитку рурального туризму і навпаки.

Рейтингування та групування регіонів України за результатами розрахунку інтегрального показника розвитку СзТ наведено у *табл. 4*. Як показують результати рейтингування, трійку лідерів у розвитку СзТ формують Івано-Франківська, Миколаївська та Волинська області. Найнижчі позиції у рейтингу посідають Тернопільська, Чернігівська та Полтавська області.

Таблиця 4

**Рейтингування та групування регіонів України за рівнем розвитку
рурального туризму, 2016 р.**

Регіон	Значення $I_{пст}$	Значення $I_{ест}$	Значення $I_{ст}$	Рейтингова позиція регіону	Рівень розвитку	Тип регіону
Івано-Франківська	0.77	0.47	0.60	1	Високий	Лідери
Миколаївська	0.20	0.72	0.38	2		
Волинська	0.19	0.48	0.30	3		
Львівська	0.23	0.36	0.29	4	Середній	Середняки
Кіровоградська	0.18	0.43	0.28	5		
Чернівецька	0.24	0.32	0.28	6		
Одеська	0.15	0.50	0.27	7		
Херсонська	0.26	0.29	0.27	8		
Закарпатська	0.17	0.36	0.25	9		
Вінницька	0.16	0.35	0.24	10		
Дніпропетровська	0.14	0.40	0.24	11		
Хмельницька	0.26	0.23	0.24	12	Низький	Аутсайтери
Черкаська	0.14	0.26	0.19	13		
Тернопільська	0.26	0.11	0.17	14		
Чернігівська	0.18	0.17	0.17	15		
Полтавська	0.13	0.12	0.13	16		

Примітка: рівень розвитку СзТ регіону:

□ низький □ середній □ високий

Джерело: сформовано автором.

У табл. 5 наведено пропозиції стосовно покращання показників розвитку СзТ.

Таблиця 5

Заходи щодо підвищення рівня розвитку рурального туризму

Тип регіону	Рівень розвитку СзТ	Заходи
Лідери	Високий	Розвиток партнерських відносин між власниками садиб та органами влади. Використання досвіду європейських країн щодо організації сільського відпочинку для туристів. Залучення сільських громад до підтримки розвитку туристичного бізнесу. Проведення наукових досліджень з питань розвитку сільського туризму
Середняки	Середній	Розвиток партнерських відносин між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями і сільськими господарствами. Формування потенційного та стимулювання фактичного попиту на послуги сільського туризму. Розроблення інноваційних проектів у сфері розвитку сільського туризму
Аутсайтери	Низький	Підготовка та навчання кадрів у сфері сільського туризму; реалізація трудового потенціалу сільських територій. Диверсифікація аграрного підприємництва. Розроблення комплексу заходів щодо підвищення привабливості сільських регіонів та формування їх бренду. Розвиток туристичної інфраструктури в сільській місцевості

Джерело: розроблено автором.

Нині головне завдання державних інституцій на рівні регіонів вбачається у забезпеченні сприятливих умов для розвитку туристичного бізнесу у сільській місцевості на засадах соціальної, економічної та екологічної безпеки. Можливості для фінансово-економічного маневру, свободи вибору пріоритетів, форм і видів діяльності учасникам бізнес-проектів у сфері сільського туризму має створювати не жорстка адміністративна регламентація, а вільний ринок. В умовах нестачі фінансових ресурсів для великих капіталовкладень розвиток сільського туризму слугуватиме важливим чинником виходу з кризи депресивних територій, стимулюючи активізацію підприємництва, сприяючи ширшій капіталізації трудового потенціалу, забезпечуючи покращання рівня життя мешканців, удосконалення інфраструктури та підтримки довкілля. Крім того, розвиток сільського туризму сприяє зниженню втрат культурної спадщини села [19, с. 12].

Висновки. Результати аналізу статистичних даних Державної служби статистики показали, що розвиток СзТ в Україні характеризується сповільненими темпами та низькою ефективністю використання наявного трудового потенціалу сільських жителів та ресурсного потенціалу сільської місцевості. Найвищий рівень розвитку рурального туризму характерний для областей західної України, найнижчий – для промислово орієнтованих областей Сходу та Півдня. Туризм в Україні має усі перспективи для ефективного функціонування [20].

Наявна статистична база не дозволяє адекватно оцінити інфраструктуру та діяльність садиб, які надають послуги СзТ. Державна служба статистики України оперує даними лише щодо зареєстрованих фізичних осіб-підприємців, які надають такі послуги. Водночас непрямі розрахунки дають змогу припустити, що переважна більшість селян працюють у сфері рурального туризму без жодної реєстрації, хоча Закон України "Про особисте селянське господарство" встановлює вимогу здійснення сільськими, селищними, міськими радами всебічного обліку особистих селянських господарств [10, с. 19].

Перспективами подальших досліджень є формування механізмів і методів ефективного управління сферою рурального туризму як за регіонами, так і країною загалом, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного туристичного ринку на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кравчук А. О.* Сільський зелений туризм як перспективний напрям розвитку суб'єктів агробізнесу в регіонах України. Економічний аналіз : зб. наук. праць. 2014. Т. 17. № 3. С. 42–48.
2. *Корчинська О. О.* Оцінка стану підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в Україні. Наук. вісн. Міжнар. гум. ун-ту. 2015. Вип. 10. С. 139–143. Серія: Економіка і менеджмент.

3. Савіцька О. П., Савіцька Н. В. Розвиток агротуристичних підприємств-складова збалансованого розвитку сільських територій. Європейська інтеграція та міжнародна безпека туризму. зб. міжнар. наук.-практ. конф. (22 квіт. 2015 р.). 2015. С. 229–237.
4. *World Tourism Barometer*. UNWTO. URL : <http://mkt.unwto.org/ru/barometer>.
5. Панн В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. *Агросвіт*. 2015. № 18. С. 17–22.
6. Власенко І. В. Особливості сільського зеленого туризму та перспективи його розвитку в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 1. С. 37–41.
7. Лиса О. В., Андрушко Р. П. Сільський зелений туризм: стан та перспективи розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 5 (15). С. 158–161.
8. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. *Сільський туризм* : Київ : Знання, 2006. 271 с.
9. Гальків Л. І., Кулиняк І. Я. Статистичне оцінювання розвитку туристичного бізнесу в областях Західної України. *Стратегічні напрями розвитку рекреації у туристичній діяльності та її вплив на соціально-економічний стан західного регіону України* : монографія ; за ред. О. І. Скаска. Львів : Растр-7, 2017. С. 59–94.
10. Львіна М. Проблеми оцінювання економічної діяльності підприємств сільського зеленого туризму. *Економіст*. 2016. № 6. С. 16–20.
11. Цегелик Г. Г., Петлін І. В. Використання економіко-математичних моделей для підтримки прийняття рішень у сфері сільського зеленого туризму. *Наук. вісн. Буковин. держ. фін.-екон. ун-ту. Економічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 384–389.
12. Дубодєлова А. В., Кулиняк І. Я., Бондаренко Ю. Г. Кластерний підхід до аналізу розвитку міжнародного туризму в Україні. *Наук. вісн. Нац. лісотехн. ун-ту України* : зб. наук.-техн. праць. 2014. Вип. 24.6. С. 195–201.
13. Забуранна Л. В. Кластерний аналіз підприємств сфери сільського аграрного туризму. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1718>.
14. Сиротюк М., Снежик Т. Кластерний аналіз гірських сіл Львівської області для оцінки рекреаційного потенціалу сільського туризму. *Вісн. Львів. ун-ту*. 2010. Вип. 38. С. 318–324. Серія: Географічна.
15. Барановський М., Барановська О. Соціально-економічні та природні передумови розвитку сільського зеленого туризму в українському Поліссі. *Вісн. Львів. ун-ту*. 2012. Вип. 29 (2). С. 10–20. Серія: Міжнародні відносини.
16. Петлін І. В. Методика комплексного оцінювання потенціалу розвитку малого підприємництва у сфері сільського зеленого туризму регіону. *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.15. С. 303–309.
17. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 742-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
18. *Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році* : стат. бюл. Держ. служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_kzr2016_pdf.zip.
19. Halkiv L., Kulyniak I. Agrohoteles and rural tourism in the Ukrainian and Polish border regions. *Czech Journal of Social Sciences, Business and Economics*. 2016. Vol. 5. Is. 4. P. 6–13.

20. Савіцька О. П., Савіцька Н. В. Теоретико-методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності суб'єктів туристичної індустрії. Вісн. Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 76. С.154–163. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_26.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018.

Dutka H. Development of rural tourism in Ukraine.

Background. The permanent crisis, which has developed in the socio-economic sphere in the countryside, requires the most recent non-standard approaches to solving the problems of employment of rural population, increasing the entrepreneurial potential of rural areas, raising the level of incomes and quality of life of the population of rural areas. One of the directions of solving many problems with increasing the competitiveness of the Ukrainian village, preserving its status, improving image, infrastructure development, increasing the welfare of the population, etc. is the organization of rural (green) tourism, which in Ukraine is increasing the scale of development.

An analysis of recent research and publications has shown that the works of many domestic scientists are devoted to the development and functioning of rural (green) tourism. However, some aspects of this problem remain inadequately studied and require additional research, especially in terms of statistical analysis and the formulation of proposals for improving the efficiency of development of rural (green) tourism at the regional level.

The **aim** of the paper is to develop a methodological approach to integrated assessment of the development of rural (green) tourism in the regions of Ukraine. Ranking and grouping of regions will allow to determine the concentration of resource potential and will show the differentiation of the effectiveness of the development of RgT in the regions of Ukraine.

Materials and methods. In the course of the research, methods of analysis, synthesis, comparison, induction and deduction, statistical analysis, rating and generalization were used.

Results. The results of ranking and grouping of regions of Ukraine according to the results of calculating the integral indicator of rural (green) tourism have shown that the three leaders in the development of RgT are formed by Ivano-Frankivsk, Mykolayiv and Volyn regions. Ternopil, Chernihiv and Poltava regions occupy the lowest positions in the ranking.

According to the results of the study, proposals were elaborated, in particular, it was noted that in today's conditions the main task of state institutions at the regional level is to provide favorable conditions for the development of tourism business in the countryside on the basis of social, economic and environmental safety. Possibilities for financial and economic maneuvers, freedom to choose priorities, forms and activities for participants of business projects in the field of rural tourism should be created not by rigid administrative regulation, but by free market.

Conclusion. The results of the analysis of statistical data of the State Statistics Service of Ukraine showed that the development of RgT in Ukraine is characterized by a slow pace and low efficiency of the use of available labor potential of rural residents and resource potential of rural areas. The highest level of development of rural tourism is characteristic for the regions of western Ukraine, the lowest for industrially oriented regions of the East and the South. Tourism in Ukraine has all the prospects for effective functioning.

Prospects for further research are the formation of mechanisms and methods for effective management of the field of rural (green) tourism, both in the regions and in the country as a whole, which will make it possible to increase the competitiveness of the domestic tourism market in the international arena.

Keywords: tourism, rural tourism, green tourism, countryside (rural territory), ranking of regions, grouping of regions.

REFERENCES

1. *Kravchuk A. O.* Sil's'kyj zelenyj turizm jak perspektyvnyj naprjam rozvytku sub'jektiv agrobiznesu v regionah Ukrainy. Ekonomichnyj analiz : zb. nauk. prac'. 2014. T. 17. № 3. S. 42–48.
2. *Korchyns'ka O. O.* Ocinka stanu pidprijemnyctva u sferi sil's'kogo zelenogo turizmu v Ukraini. Nauk. visn. Mizhnar. gum. un-tu. 2015. Vyp. 10. S. 139–143. Serija: Ekonomika i menedzhment.
3. *Savic'ka O. P., Savic'ka N. V.* Rozvytok agroturystychnyh pidprijemstv-skladova zbalansovanogo rozvytku sil's'kyh terytorij. Jevropejs'ka integracija ta mizhnarodna bezpeka turizmu. zb. mizhnar. nauk.-prakt. konf. (22 kvit. 2015 r.). 2015. S. 229–237.
4. *World Tourism Barometer.* UNWTO. URL : <http://mkt.unwto.org/ru/barometer>.
5. *Papp V. V.* Sil's'kyj zelenyj turizm jak prioritytnyj naprjam rozvytku sil's'kyh terytorij Ukrainy. Agrosvit. 2015. № 18. S. 17–22.
6. *Vlasenko I. V.* Osoblyvosti sil's'kogo zelenogo turizmu ta perspektyvy jogo rozvytku v Ukraini. Zbalansovane pryrodokorystuvannja. 2016. № 1. S. 37–41.
7. *Lysa O. V., Andrushko R. P.* Sil's'kyj zelenyj turizm: stan ta perspektyvy rozvytku. Stalyj rozvytok ekonomiky. 2012. № 5 (15). S. 158–161.
8. *Rutyns'kyj M. J., Zin'ko Ju. V.* Sil's'kyj turizm : Kyi'v : Znannja, 2006. 271 s.
9. *Gal'kiv L. I., Kulynjak I. Ja.* Statystychni ocinjuvannja rozvytku turystychnogo biznesu v oblastjah Zahidnoi' Ukrainy. Strategichni naprjamy rozvytku rekreacii' u turystychnij dijalnosti ta i'i' vplyv na social'no-ekonomichnyj stan zahidnogo regionu Ukrainy : monografija ; za red. O. I. Skaska. L'viv : Rastr-7, 2017. S. 59–94.
10. *Il'ina M.* Problemy ocinjuvannja ekonomichnoi' dijalnosti pidprijemstv sil's'kogo zelenogo turizmu. Ekonomist. 2016. № 6. S. 16–20.
11. *Cegelyk G. G., Petlin I. V.* Vykorystannja ekonomiko-matematychnyh modelej dlja pidtrymky prynjattja rishen' u sferi sil's'kogo zelenogo turizmu. Nauk. visn. Bukovyn. derzh. fin.-ekon. un-tu. Ekonomichni nauky. 2013. Vyp. 1. S. 384–389.
12. *Dubodjelova A. V., Kulynjak I. Ja., Bondarenko Ju. G.* Klasternyj pidhid do analizu rozvytku mizhnarodnogo turizmu v Ukraini. Nauk. visn. Nac. lisotehn. un-tu Ukrainy : zb. nauk.-tehn. prac'. 2014. Vyp. 24.6. S. 195–201.
13. *Zaburanna L. V.* Klasternyj analiz pidprijemstv sfery sil's'kogo agrarnogo turizmu. Efektyvna ekonomika. 2013. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1718>.
14. *Syrotyuk M., Snezhyk T.* Klasternyj analiz girs'kyh sil'vivs'koi' oblasti dlja ocinky rekreacijnogo potencialu sil's'kogo turizmu. Visn. L'viv. un-tu. 2010. Vyp. 38. S. 318–324. Serija: Geografichna.
15. *Baranovs'kyj M., Baranovs'ka O.* Social'no-ekonomichni ta pryrodni peredumovy rozvytku sil's'kogo zelenogo turizmu v ukrai'ns'komu Polissi. Visn. L'viv. un-tu. 2012. Vyp. 29 (2). S. 10–20. Serija: Mizhnarodni vidnosyny.
16. *Petlin I. V.* Metodyka kompleksnogo ocinjuvannja potencialu rozvytku malogo pidprijemnyctva u sferi sil's'kogo zelenogo turizmu regionu. Nauk. visn. NLTU Ukrainy. 2012. Vyp. 22.15. S. 303–309.
17. *Pro osobyste seljans'ke gospodarstvo : Zakon Ukrainy vid 15 trav. 2003 r. № 742-IV.* URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.
18. *Kolektyvni zasoby rozmishhuvannja v Ukraini u 2016 roci : stat. bjul. Derzh. sluzhby statystyky Ukrainy.* URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_kzr2016_pdf.zip.
19. *Halkiv L., Kulyniak I.* Agrohoteles and rural tourism in the Ukrainian and Polish border regions. Czech Journal of Social Sciences, Business and Economics. 2016. Vol. 5. Is. 4. P. 6–13.
20. *Savic'ka O. P., Savic'ka N. V.* Teoretyko-metodychni aspekty ocinky konkurento-spromozhnosti sub'jektiv turystychnoi' industrii'. Visn. Nac. un-tu "L'vivs'ka politehnika". Menedzhment ta pidprijemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku. 2013. № 76. S.154–163. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_26.